

NORGES HØYESTERETT

Den 19. september 2008 avsa Høyesterett dom i

HR-2008-01609-A, (sak nr. 2008/681), sivil sak, anke over dom,

A (advokat Bjørn Stordrange)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Pål S. Berg)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matningsdal**: Saken gjelder straffutmåling ved forsikringsbedrageri, jf. straffeloven § 272. Spørsmålet er særlig hvilken vekt det skal legges på at det har gått lang tid siden forsikringsbedrageriet ble begått.
- (2) Ved tiltalebeslutning datert 20. mai 2005 ble A og to medsiktete tiltalt for forsikringsbedrageri i forbindelse med en brann i et sjøhus, som han gjennom et aksjeselskap hadde eierinteresser i. Ved Drammen tingretts dom av 15. desember 2005 ble han og den ene medtiltalte frifunnet. Den andre medtiltalte ble derimot funnet skyldig.
- (3) Påtalemyndigheten anket frifinnelsene til Borgarting lagmannsrett. Ved lagmannsrettens dom av 4. juli 2007 ble A under dissens fra en meddommer funnet skyldig. For hans vedkommende har domsslutningen følgende innhold for så vidt gjelder straffekravet:

”A født 8. juni 1959, dømmes for overtredelse av straffeloven § 272 første ledd, jfr. tredje ledd, til en straff av fengsel i 2 – to – år og 3 – tre – måneder. Fullbyrdelsen av 1 – ett – år utsettes i medhold av straffeloven §§ 52 – 54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Til fradrag i straffen går 26 – tjueseks – dager for utholdt varetekt.”
- (4) Den medtiltalte, som ble frifunnet i tingretten, ble frifunnet også i lagmannsretten.

- (5) A anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen og straffutmålingen. Ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs beslutning av 4. april 2008 ble anken ikke tillatt fremmet. A begjærte denne beslutningen omgjort. Ved beslutning av 27. juni 2008 ble begjæringen delvis tatt til følge ved at anken over straffutmålingen ble tillatt fremmet.
- (6) Domfellelsen av A har følgende bakgrunn: Han eide 40 % av aksjene i M AS, som på sin side hadde en eierandel på 72 % i N AS. Det sistnevnte selskapet eide O i X – en trebygning som var ca. 100 år gammel. A var daglig leder og styremedlem i N AS.
- (7) Noe etter kl 23.00 den 5. februar 2002 ble det oppdaget brann i bygningen, som ble totalskadet. Som følge av brannen har Gjensidige Nor Forsikring hatt forsikringsutbetalinger med kr 8 628 024. Om As rolle ved brannen la lagmannsretten til grunn at han ”ba B [den medtiltalte som ble funnet skyldig allerede i tingretten] om bistand til å tenne på O for å få utbetalt forsikringssummen. Det hele har skjedd planmessig og bevisst over en lengre periode.” Dommen bygger videre på at B etter forespørsel fra A om å delta, aksepterte å knytte kontakt til brannstiftere, og at B overleverte dem noe av vederlaget for lovbruddet. Brannstifterne er ikke identifisert.
- (8) Om straffutmålingen har lagmannsretten uttalt:
- ”Ved brannen ble en større trebygning av kulturhistorisk interesse totalskadet, og det ble påført skader som til sammen er verdsatt til ca 8,6 millioner kroner. Til grunn for brannstiftelsen lå en bevisst og kynisk planlegging over lang tid for å oppnå økonomisk vinning. ...**
- A har hatt en helt dominerende rolle i hendelsesforløpet. Retten legger til grunn at han alene har fått ideen om brannstiftelse, planlagt utførelsen, trukket andre inn i saken, fulgt opp overfor disse, og selv hatt direkte fordel av forsikringsutbetalingen. At han på denne måten har trukket andre inn i en straffbar handling, teller i skjerpene retning. Det samme gjelder hans langvarige påvirkning av B for å få ham til å påta seg ansvaret alene.”**
- (9) Som det fremgår av sitatet, har lagmannsretten fremhevet bygningens kulturhistoriske interesse. Det er uklart om lagmannsretten har lagt vekt på dette i skjerpene retning. Da A ikke er dømt for skadeverk, hvor dette forholdet klart ville ha vært et skjerpene moment, kan det ikke legges vekt på dette momentet i denne saken hvor tiltalen og domfellelsen er begrenset til forsikringsbedrageri, jf. f.eks. Rt. 1990 side 309 på side 310.
- (10) Ved straffutmålingen gir etter min mening Rt. 1985 side 764 best veiledning. I denne saken var en hotelldirektør dømt for forsikringsbedrageri på kr 7 500 000. Det fremgår av dommen at dersom det aktuelle hotellet hadde blitt totalskadet, ville forsikringsutbetalingen ha blitt vesentlig høyere. Bortsett fra at denne saken, hensett til prisstigning og samlet skadepotensiale, hadde et større omfang enn vår sak, har den for øvrig i grovhet betydelige likhetstrekk med vår sak. Ut fra at straffen i Rt. 1985 side 764 ble satt til fengsel i tre år, har jeg ikke noe å bemerke til at lagmannsretten fastsatte straffen til fengsel i to år og tre måneder.
- (11) Spørsmålet blir etter dette hvor stor del av straffen som bør gjøres betinget når saken nå er mer enn 6 ½ år gammel. Før jeg besvarer dette spørsmålet, skal jeg redegjøre for sakens fremdrift.

- (12) Brannstiftelsen skjedde som nevnt 5. februar 2002. Kripos innledet undersøkelser kort tid etter brannen, og den branntekniske rapporten forelå i april 2002. X lensmannskontor mottok i mars 2002 et anonymt tips hvor det stod at det var indisier på at brannen var påsatt etter ønske av eierne, med PLR i parentes. Tipset gikk videre ut på at handlingen var utført av B, men at han trolig hadde fått andre til å gjennomføre selve handlingen. Av andre etterforskningskritt i 2002 er det særlig fremhevet at det ble innhentet noe samtaledata fra Telenor. For 2003 er det opplyst at det i realiteten ikke skjedde noen etterforskning.
- (13) B og A ble i mai 2004 pågrepet og varetektsfengslet for én uke. I avhør tilstod B at han hadde tent på bygningen på eget initiativ. I slutten av juni 2004 endret han forklaring og sa at han hadde formidlet kontakt for A og den medtiltalte, som er frifunnet, til noen polakker som skulle tenne på bygningen. A ble etter dette på ny pågrepet og varetektsfengslet for én uke i september 2004.
- (14) Tiltalebeslutning ble utferdiget 20. mai 2005, og Drammen tingretts dom er avsagt 15. desember 2005. Påtalemyndighetens anke for de to tiltalte som ble frifunnet, er datert 13. januar 2006, mens en utfyllende begrunnelse er datert 17. januar. Lagmannsretten henviste anken ved beslutning av 28. juni 2006. Ankeforhandling ble holdt i perioden 5. til 20. juni 2007, og lagmannsrettens dom er avsagt 4. juli 2007.
- (15) Advokat Stordranges støtteskriv til As anke er datert 28. september 2007. Statsadvokatens oversendelse til riksadvokaten er datert 26. februar 2008. I den mellomliggende perioden hadde det vært kontakt mellom advokat Stordrange og statsadvokaten, men de er enige om at den sene oversendelsen ikke skyldtes noen anmodning fra advokat Stordrange om å avvente oversendelsen til noen undersøkelser av en privatetterforsker var avsluttet.
- (16) Etter at kjæremålsutvalget den 4. april 2008 hadde truffet beslutning om ikke å tillate anken fremmet, begjærte advokat Stordrange den 21. april 2008 på vegne av sin klient beslutningen omgjort. I omgjøringsbegjæringen ble det fremhevet at statsadvokatens påtegning ikke hadde blitt oversendt ham. Dermed hadde det ikke vært mulighet for kontradiksjon. Ved beslutning av 27. juni 2008 ble anken tillatt fremmet for så vidt gjelder straffutmålingen.
- (17) A har anført at den lange saksbehandlingstiden utgjør et brudd på EMK artikkel 6 nr. 1 om endelig avgjørelse av saken innen "rimelig tid". EMKs krav til fremdriften forutsetter at den mistenkte kan regnes som "charged". Dette begrepet er autonomt, og det er ikke uten videre sammenfallende med når man får status som siktet i henhold til straffeprosessloven § 82. Kjølbro: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2. utgave, København 2007 side 479 har oppsummert EMDs praksis slik:
- "Domstolen har definert begrebet 'anklage' som en officiel tilkendegivelse over for en person fra en dertil kompetent myndighed, der indeholder en beskyldning om, at vedkommende har begået en strafbar handling, ligesom den har udtalt, at denne definition svarer til en vurdering af, om den mistænkte situation er blevet påvirket mærkbart."***
- (18) Det sistnevnte kriteriet er en oversettelse av EMDs kriterium "substantially affected", jf. blant annet EMDs dom av 22. mai 1998 i saken Hozee v. The Netherlands, sak nr. 21961/93 premiss 43.

- (19) Saken gir ikke holdepunkter for at A fikk status som charged før pågripelsen i mai 2004. Dette betyr likevel ikke at tidsforløpet forut for mai 2004 er helt uten interesse. Ved kravet til aktivitet etter at en mistenkt får status som charged, må det etter min mening også tas et visst hensyn til hvor gammel saken hadde blitt før den mistenkte fikk denne status, og hvilken etterforskning som er utført i denne forutgående perioden. Som det fremgår av gjennomgangen av etterforskningen fram til mai 2004, var det liten etterforskningsaktivitet i denne perioden.
- (20) Ved totalvurderingen har det betydning at det var tale om en komplisert sak hvor både tingretten og lagmannsretten anvendte ti rettsdager på saken, og at 28 vitner forklarte seg både i tingretten og lagmannsretten. Dette tilsier at det som utgangspunkt må aksepteres at saken har tatt atskillig tid etter mai 2004. Etter EMDs praksis kan imidlertid inaktivitet på et enkeltstående trinn av saken utgjøre brudd på EMK artikkel 6 nr. 1. Og det er to perioder som særlig reiser spørsmål om fremdriften har vært så treg at det foreligger brudd:
- (21) Dette gjelder for det første perioden mellom anken over tingrettens frifinnende dom og lagmannsrettens forhandlinger. Det er opplyst at det lange tidsforløpet ikke skyldes A, men kapasitetsproblemer i Borgarting lagmannsrett. Den andre perioden er tiden mellom advokat Stordranges støtteskriv og Høyesteretts ankeutvalgs henvisningsbeslutning av 27. juni 2008 – en periode på ca. ni måneder. Jeg viser til at etter straffeprosessloven § 316 skal påtalemyndigheten ”uten opphold” oversende ankeerklæringen til Høyesterett – et krav som ikke ble etterlevd. Og tidsforløpet ble betydelig forlenget fordi statsadvokatens påtegning ikke ble oversendt advokat Stordrange. Selv om de to fasene av saken tok lang tid, kan de likevel etter min mening isolert sett ikke representere brudd på artikkel 6 nr. 1.
- (22) Jeg har derimot vært i tvil om saken totalt sett har tatt for lang tid i forhold til de krav som følger av artikkel 6 nr. 1. Men da dette ikke har betydning for hvilken vekt jeg mener at det totale tidsforløpet skal tillegges i denne saken, finner jeg det ikke nødvendig å ta uttrykkelig standpunkt. Jeg viser til at etter norsk straffutmålingstradisjon er det uansett sikker praksis for å legge betydelig vekt på et så omfattende tidsforløp som det foreliggende – herunder også på den beskjedne aktiviteten forut for mai 2004.
- (23) På denne bakgrunn er jeg kommet til at ett år og tre måneder av fengselsstraffen bør gjøres betinget.
- (24) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at fullbyrdingen av 1 – ett – år og 3 – tre – måneder av fengselsstraffen utstår i en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven §§ 52-54. I den ubetingede del av straffen gjøres det et fradrag for utholdt varetekt med 26 – tjueseks – dager.

- (25) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (26) Dommar **Utgård:** Det same.
- (27) Dommer **Oftedal Broch:** Likeså.
- (28) Dommer **Gussgard:** Likeså.
- (29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at fullbyrdingen av 1 – ett – år og 3 – tre – måneder av fengselsstraffen utstår i en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven §§ 52-54. I den ubetingede del av straffen gjøres det et fradrag for utholdt varetekt med 26 – tjueseks – dager.

Riktig utskrift bekreftes: